

De wonderbaarlijke
historie van
Hendrik Hamel

Gevangen op Korea
(1653 – 1666)

naverteld door
Hans Keuning
2015

Hendrik Hamel, boekhouder bij de VOC heeft op verzoek van zijn opdrachtgevers een verslag aangeleverd over de reis, die hij maakte in 1653, waarbij hij als een van de eerste Europeanen ooit in Korea terecht kwam.

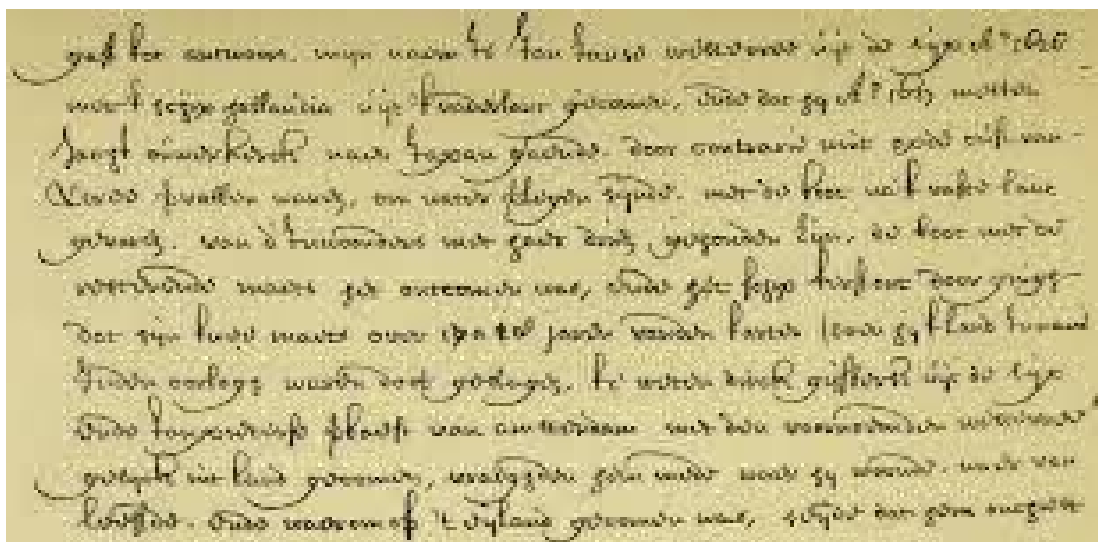
Dit verslag is bekend onder de titel:

Journael van de ongeluckige voyagie van 't jacht de Sperwer van Batavia gedestineert na Tayowan in het jaer 1653 en van daer op Japan.

Na zijn terugkeer in Gorkum heeft Hamel niet alleen dit officiële verslag geschreven, maar hij heeft het voor zijn eigen familie nog eens in wat minder officieel nederlands opnieuw verteld.

Bij toeval ben ik op dit document gestuit bij een boedelveiling in Ammerzodenseveen, niet ver van Gorkum gelegen. Ik heb het hierbij in eigentijds nederlands naverteld.

Hans Keuning

Ik was begin twintig toen ik als boekhouder in dienst trad bij de Verenigde Oostindische Compagnie, de VOC.

Ik woonde nog in Gorkum, mijn geboorteplaats en kende vele plaatsgenoten, die ook bij de VOC in dienst waren als zeevarende. Ze waren vaak jaren weg, maar als ze dan weer terugkwamen hadden ze de meest fantastische verhalen over wat ze allemaal hadden meegemaakt. Als kind luisterde ik daar met open mond naar.

Maar ik hoorde ook wel namen van mannen, die na twintig jaar afwezigheid nog niet terug waren. Iedereen in Gorkum wist wat dat betekende. Hun schip was vergaan, of ze waren in handen van piraten gevallen.

Op de school van meester *Pieter Claesz* bleek ik een goede leerling in rekenen en schrijven te zijn en ik deed al gauw in de winkel voor scheepsbenodigdheden van mijn vader de administratie. Mijn vader was overdag altijd heel druk en had dan 's avonds te weinig tijd meer om de boekhouding te doen.

Maar het avontuur trok en ik wilde meer zien dan alleen maar Gorkum. Zeker nadat mijn vriend *Willem Wouterse Kleinjan* net als zijn vader zeeman was geworden in dienst van de VOC.

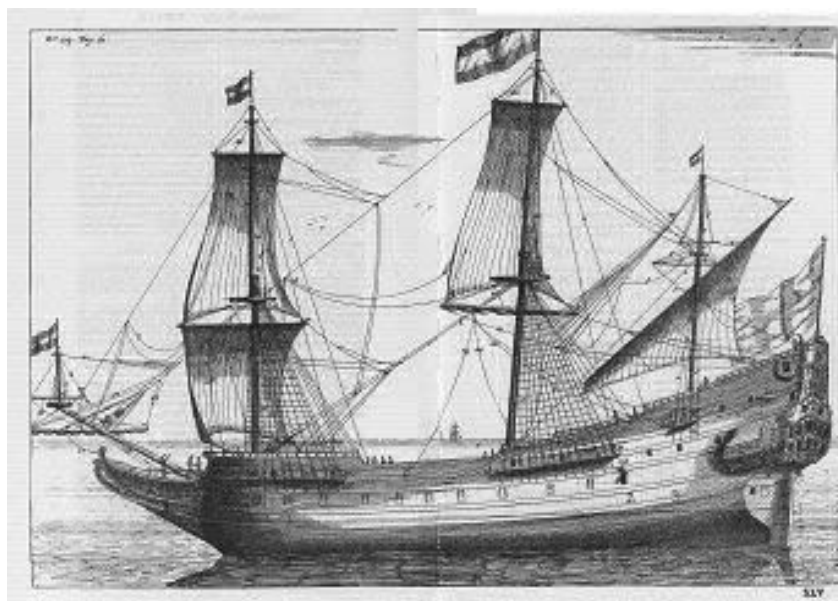
Hij vertelde me dat de VOC goede boekhouders kon gebruiken bij hun handel op Indië en op een dag waagde ik het er op en meldde me in Amsterdam bij hun hoofdkantoor.

Men zag kennelijk wat in mij en ik werd aangenomen.

Mijn ouders, die hun brood juist met de scheepvaart verdien- den, al was het dan indirect, begrepen dat ze hier niet tegenin konden gaan en ik denk dat mijn vader stiekem hoopte, dat ik na één reis er wel genoeg van zou hebben. Met de opgedane kennis van de zeevaart zou ik dan een waardevolle opvolger in zijn zaak kunnen worden. Niet dat hij dat openlijk zei, maar ik voelde het achter zijn woorden.

Zo maakte ik mijn eerste reis op een pinas *De Sperwer* geheten en ging ik op 16 augustus 1652 voor het eerst de zee op. Het was mooi weer en met een noordoosten wind in de rug begon

de reis uitermate vlot.

De Sperwer was een betrekkelijk licht schip, dat er op gebouwd was om vooral snelheid te maken. Daarom werden deze typen schepen ook wel jachten genoemd. De VOC had er een aantal in dienst voor de zakelijke verbindingen met de nederzettingen in het verre oosten. Ze vervoerden meestal documenten, die bestemd waren voor de vertegenwoordigers in die verre gebieden, terwijl ook benodigdheden, zoals laarzen, kleding en andere zaken, waar men daar behoefte aan had werden meegenomen. Ze vervoerden geen expliciete lading. Daar waren de vrachtschepen voor, zoals de *Fluyt*. Wel ging een enkele passagier mee, die ergens gestationneerd zou worden als beambte van de VOC.

De jachten waren wel bewapend om zich te kunnen verweren tegen aanvallen van vijandelijke volken of piraten en naast de gebruikelijke bemanning waren dus ook een aantal kanonnières aan boord. In totaal waren er 64 man aan boord.

Ik was verantwoordelijk voor de documenten, de uitbetaling van de gages aan de bemanning en voor een gedetailleerde verslaggeving van de reis. Als dat nodig was mocht ik zelfs als notaris optreden.

Daaruit konden dan de hoge heren in Holland weer opmaken

of het de moeite waard was weer op een nieuwe plek een vertegenwoordiging te stichten. Om eventuele heersers daar gunstig te stemmen beheerde ik ook een aantal zaken, die als geschenk konden dienen, zoals spiegels, glaswerk, opgezette dieren en vergrootglazen.

Voor mij was alles nieuw, maar voor de meeste bemanningsleden, die al eerder verre reizen hadden meegemaakt, ging alles zoals meestal. Alleen bij het rondenvan Kaap De Goede Hoop ging het wat moeizamer, ook al begon in die streken de zomer net. Er stond een toch nog stevige schrale noordoosten wind. Maar na een paar dagen strak laveren kwamen we in de Indische Oceaan en daar ging het weer vlotter. De winden waren ons goed gezind en zonder verdere zeilscheuren kwamen we in Batavia aan.

Maar dat was niet het einddoel. Ik had opdracht om een aantal documenten te overhandigen aan de gouverneur van de VOC in Japan in Nagasaki, waar al enige jaren een belangrijke handelspost was gevestigd op het eilandje Deshima.

Op de 18e juni 1653 werd koers gezet naar het noorden, waar we eerst het eiland Formosa zouden aandoen. Daar moesten we *Cornelis Keizer* afzetten om gouverneur *Nicolaas Verburg* te gaan vervangen en om wat lading achter te laten.

Vervolgens ging de reis verder naar het noorden, maar eind juli kwamen we in een storm terecht, die ons steeds verder naar het oosten deed afdrijven. Vooral in de nacht was het een heksenketel, waarbij ook de schipper niet goed meer wist wat onze positie was.

Bij het daglicht zagen we een klein eilandje en de kapitein besloot hier voor anker te gaan en betere weersomstandigheden af te wachten. We bleken evenwel zo dicht onder de kust te liggen dat we op het strand Chinezen konden zien lopen met geweren in de hand. Dat zag er niet goed uit, want het had er alle schijn van, dat die graag ons schip wilden enteren om zo de

lading, waarvan ze waarschijnlijk dachten, dat die heel waardevol kon zijn, te roven.

Na het invallen van de duisternis werd er een zwaar bewapende wacht uitgezet, die ons moest beschermen tegen een onverwachte overval.

Gelukkig ging na enkele dagen de storm liggen en konden we onze reis voortzetten. Maar nu was het bijna bladstil en zagen we dagenlang alleen maar de kust van *Formosa*.

Het was 11 juli, toen de weersomstandigheden opnieuw verslechterden, maar de wind was zodanig, dat we nu goede koers naar het noordoosten konden houden. De zee werd evenwel steeds onstuimiger en de golven werden steeds hoger, zodat onze pinas als een notendopje werd heen en weer geslingerd. Ik wil niet verhullen, dat ik behoorlijk zeeziek werd.

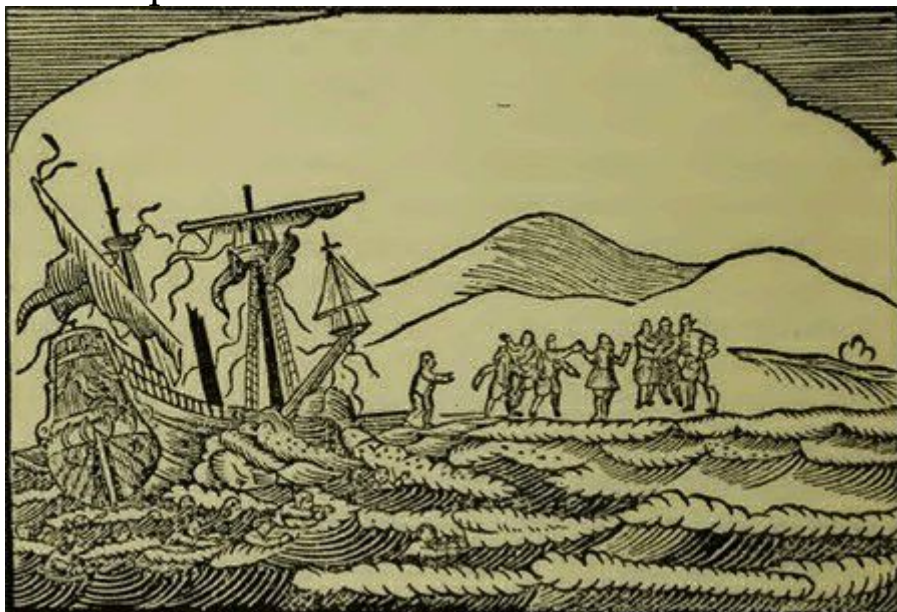
Met zo weinig mogelijk zeil werd geprobeerd koers te houden en buiten de wal van Formosa te blijven. De wind huilde zo door het want, dat het voor de dekmatrozen bijna onmogelijk was om elkaar te verstaan. Bovendien sloegen voortdurend grote golven over het dek en was het noodzakelijk, dat iedere matroos met een stevig touw verbonden was aan een mast of een ander stevig houvast. Er ontstond ook een lek in de romp, waardoor voortdurend een aantal matrozen bezig moest zijn met pompen. Want onder deze omstandigheden zag onze scheepstimmerman geen kans het gat te repareren.

Ook de boegspriet moest het ontgelden, waardoor de fok niet meer te hanteren was.

In het donker kon de uitkijk maar moeilijk zien waar we ons precies bevonden tot hij ineens de kust veel dichterbij zag, dan vermoed werd. Onmiddellijk werden de ankers neergelaten, maar die kregen geen houvast. De wind had de regie volledig overgenomen en onze goeie *Sperwer* raakte aan de grond. Daar kon het jacht niet tegen en na drie golfstoten spatte het uit elkaar. Van degenen, die al in hun kooien lagen overleefde niemand deze schipbreuk. Vijfien opvarenden sprongen over

boord en het lukte hen aan wal te komen. De meesten waren halfnaakt, uitgeput of hadden verwondingen opgelopen. Overall hoorde je in het duister kermende stemmen en pas 's morgens toen het licht werd gingen enkelen, die nog konden lopen op zoek naar hulp.

Ze vonden nog wel meer overlevenden, waarvan enkelen zo gewond waren dat ze het toch niet overleefden. Ook vonden ze het lijk van onze schipper

Reijnier Egberse, maar verder leek het land wel uitgestorven. Al met al bleken toch nog 36 van de 64 opvarenden het er levend afgebracht te hebben, wat echt wel een godswonder genoemd mag worden.

Er waren ook vaten aangespoeld, waarin we dingen vonden, die gegeten konden worden. We hadden allemaal vreselijke honger, want door het slechte weer had de kok dagen achter elkaar niet kunnen koken.

Het leek er op, dat we op een onbewoond eiland waren terecht gekomen en we probeerden van stukken aangespoeld zeil en stokken een tent te maken, zodat we niet voortdurend geteisterd zouden worden door de regen, die nog met bakken uit de lucht viel.

Zo zaten we daar in een trieste stemming bij elkaar en hoopten dat we gevonden zouden worden door Japanners. Die zouden ons wellicht kunnen helpen om in Nagasaki te komen, waar Hollandse schepen ons dan weer mee terug zouden kunnen nemen naar Batavia.

Na het middaguur zagen we ineens een manspersoon, die op zeker honderd meter van ons verwijderd naar ons keek. We wenkten hem, maar hij zette het meteen op een lopen. Niet lang daarna kwamen er drie mannen aan, die ook eerst de kat uit de boom keken. Ze begrepen evenwel totaal niet wat wij hen in woord en gebaar duidelijk probeerden te maken. We hadden grote behoefte aan vuur om ons te kunnen drogen en om ook een warme maaltijd op te kunnen bereiden.

Een van ons bood een geweer als ruilmiddel aan en uiteindelijk begreep een van de mannen het. Aarzelend kwam hij dichterbij, pakte het geweer aan en wij kregen eindelijk vuur.

De mannen waren op zijn chinees gekleed en droegen hoeden gemaakt van paardenhaar. We voelden ons niet helemaal gerust er aan denkend, dat het net zo goed zeerovers konden zijn. Ze gingen weer weg, maar tegen de avond kwamen ze terug met zeker 100 man, allemaal gewapend en ze stelden zich in een grote kring rond onze tent op.

De hele nacht bleven ze daar, duidelijk met de bedoeling, dat we daar moesten blijven.

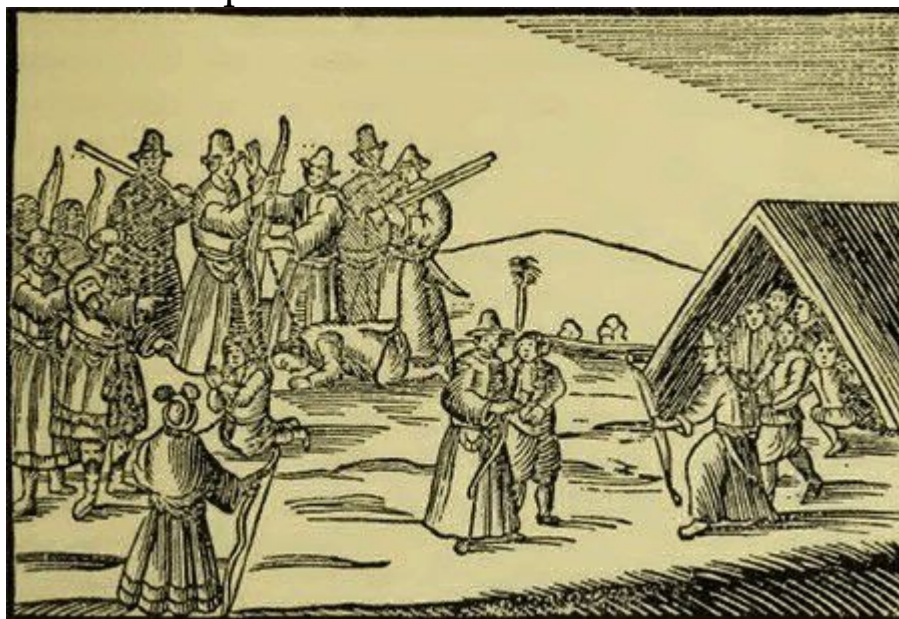
De volgende morgen toen wij probeerden onze tent wat groter te maken, kwamen er nog veel meer mannen aan, lopend zowel als te paard. Ik schatte het op meer dan 1000 man. Dat het om soldaten ging werd ons duidelijk, want ze waren allemaal bewapend.

Drie man, waaronder ik, werden naar voren gehaald en begeleid naar een rijker geklede man met een aantal versierselen rond de hals. Duidelijk een bevelhebber of vorstelijk persoon. We kregen een ijzeren ketting om de hals, waaraan een groot soort schapenbel hing en we werden gedwongen om naar de voeten van dat opperhoofd te kruipen. Alle ons omringende soldaten maakten daarbij een hels spektakel dat verschrikkelijk was om aan te horen.

Vervolgens werden al de onzen gedwongen op eenzelfde manier naar de heerser te kruipen.

Deze stelde ons enkele vragen, maar we konden er helaas niets van verstaan. Met gebaren probeerden we duidelijk te maken dat we naar Nagasaki wilden, maar het was allemaal tevergeefs. Het woord Japan kenden ze niet, want zij kenden het land alleen maar als *Jippon*, zo bleek ons veel later.

Omringd door honderden gewapende eilandbewoners werden we nu meegenomen iets verder het binnenland in. Ze hadden tevoren wel onze spullen doorzocht, waarschijnlijk op zoek naar drank en etenswaren. Maar daar was niet veel van overgebleven na de schipbreuk.

We hadden trouwens eerst wel wat in water gekookte rijst van hen te eten gekregen en dat was wel nodig ook, want velen van ons konden bijna niet op hun benen staan. Maar of dat uit medelijden was konden we toch niet opmaken, want de mannen bleven druk gesticulerend om ons heen lopen en ze zagen er allesbehalve vredelievend uit. Ik moet eerlijk bekennen, dat ik op dat ogenblik bang was in een grote kookpot te zullen verdwijnen om opgepeuzeld te worden.

Onze eerste stuurman *Jan de Breijer* had wat van zijn instrumenten weten te redden en na een meting meende hij dat we op het eiland *Kuelpart* terecht waren gekomen, een eiland dat ten zuiden van het land Korea lag.

Van Korea wisten we niet veel, want het was nooit gelukt om er een handelspost te vestigen zoals in Japan. Wel wisten we dat

over het algemeen de bewoners van dit werelddeel niet veel behoefte hadden aan vreemdelingen in hun land.

Ik had de data goed bijgehouden en daarom kan ik vertellen dat op 19 juni de bewoners van Kuelpart nog altijd druk bezig waren om de resten van het wrak van de *Sperwer* te doorzoeken. Daarbij werd ook en passant het hout van het schip zoveel mogelijk aan land gebracht om als brandstof te dienen. Tussen die spullen vonden ze ook een verrekijker en nadat we duidelijk hadden gemaakt, waartoe dit ding diende en het als geschenk aan hun Overste hadden gegeven, klaarde de stemming naar mijn gevoel iets op. Dat werd nog beter toen we ze ook nog een vat met wijn aan konden bieden!

Maar dat het geen lekkere jongens waren werd ons al gauw duidelijk toen ze een aantal mannen, die geketend waren, gebruikten om het zware werk te doen. Het waren dieven, die moesten boeten voor hun vergrijp en die vele malen stokslagen moesten incasseren. Het leek er op dat ons duidelijk gemaakt moest worden, dat dit ons voorland zou worden, als we ook maar iets tegen deze eilandbewoners zouden ondernemen. Toen ze al het bruikbare van het wrak hadden gehaald werden we meegenomen verder het binnenland in. Degenen, die door hun verwondingen niet in staat waren te lopen werden in hangmatten gelegd, terwijl wij op paarden werden gehesen, die door twee mannen bij een touw werden vastgehouden. Als er al iemand van ons aan ontsnapping gedacht zou kunnen hebben werd wel duidelijk dat dat volstrekt onmogelijk was.

We werden naar een klein dorpje gebracht, waar we eerst te eten kregen en vervolgens in een soort paardenstal werden ondergebracht om de nacht door te brengen.

De volgende dag ging de reis verder en kwamen we in de loop van de middag aan in een stad, die *Moggan* werd genoemd. Dat was de plaats waar het opperhoofd zijn residentie had. We werden op een groot plein bij elkaar gedreven en kregen nog wat te drinken. Ik was er van overtuigd dat ons laatste uurtje had geslagen.

Samen met twee anderen werd ik tot voor de daar op een soort

troon zittende hoge ambtsbekleder gebracht en enkele, eveneens sierlijk uitgedoste, mannen naast hem begonnen ons van alles te vragen in een taal, die wij niet verstonden. Ze wilden kennelijk weten waar onze reis naar toe ging, want bij het woord Nagasaki knikte de gouverneur. Dat had hij verstaan! Verder bleek het onmogelijk om met elkaar te converseren. Ook anderen van onze groep werden ondervraagd, maar ook dat leverde niets op.

We werden in een huis ondergebracht met een hoge muur er omheen, waar een stevige bewaking werd ingesteld.

Dat huis, zo werd ons veel later duidelijk was van een oom van de hoge heer geweest, die feitelijk door de koning van Korea verbannen was en als gouverneur over het eiland Kuelpart was aangesteld.

En dat onze gastheer nu zelf als gouverneur funktioneerde.

Hij was naar schatting een jaar of 70 en bleek een verstandig en wijs man te zijn, die veel aanzien genoot aan het hof. Hij maakte ons duidelijk dat hij aan de koning zou schrijven en wachten op wat diens orders zouden zijn. Dat kon dus wel even duren. Maar het was niet zo, dat hij zich gedurende die tijd niet om ons bekommerde. Integendeel. Herhaaldelijk probeerde hij met enkelen van ons te praten en hij ging zelfs zover dat hij feesten voor ons arrangeerde. Allengs leerden we zo toch wat woorden Koreaans.

De gewonden werden goed verzorgd en alles was er op gericht, dat wij zouden vergeten dat we naar Japan onderweg waren.

Op een middag eind oktober werd ik samen met de stuurman weer bij hem geroepen en tot onze verbazing zat naast hem een man met een lange rode baard. Onze verbazing werd nog groter toen we merkten dat deze man hollands kon spreken en ons verstond!

Zijn taal klonk wel erg krom in onze oren, maar er was met hem een gesprek te voeren.

Ook hij vroeg ons waar we vandaan kwamen en waar we naar

op weg waren en wat er gebeurd was. Nu bleek, dat hem vrijwel hetzelfde was overkomen, toen wij op onze beurt vroegen hoe hij hier verzeild was geraakt.

Hij heette *Jan Janszoon Weltevree* en kwam uit De Rijp. In 1626 was hij met het schip *Hollandia* uit Amsterdam vertrokken, vertelde hij. In 1627 was hij aan boord van het jacht *Ouwerkerk* op weg naar Japan door een hevige storm overvallen en zijn schipper had een schuilplaats gezocht onder de kust van Korea. Aangezien er een watertekort aan boord was ontstaan was hij samen met twee andere bemanningsleden met een sloep naar de wal gevaren. Daar werden ze evenwel gevangen genomen en zodra de schipper van de *Ouwerkerk* dat had gezien was hij er als een haas vandoor gegaan.

Ik heb mij later wel eens afgevraagd of alles wat hij vertelde wel overeenkomstig de waarheid was. Allereerst al omdat de *Ouwerkerk* in een kwade reuk stond en het ook wel als een piratenschip werd gebrandmerkt. En ook of zijn naam wel klopte en hij zichzelf *Jan Jansz* noemde, die met zijn situatie "*wel tevree was*"? Had hij zich wellicht bij de zeerovers aangesloten maar wilde hij dat voor zichzelf houden? We zullen het wel nooit weten! Maar ik heb later nooit de naam *Weltevree* gezien op één van de monsterrollen van de VOC!

Zijn twee maten, *Dirk Gijsberts* ook uit De Rijp, en *Jan Pieters Verbaest* uit Amsterdam hadden beiden het leven verloren toen er jaren later een inval door een tartaarse vijand was gepleegd. *Weltevree* was door de koning ontvangen en hij werd vanaf die tijd met eerbied behandeld, want de koning gaf hem een huis om in te wonen en liet hem vrij zich te bewegen door het land. Maar onder geen voorwaarde mocht hij het land verlaten. Hij had dat ook nooit geprobeerd, want hij was voor zijn gevoel in een betere situatie beland, dan hij ooit in De Rijp had kunnen bereiken.

Door zijn opvallende uiterlijk, waarmee hij natuurlijk direct opviel tussen de Koreanen, waren sommigen hem als een door

een god gezondene gaan zien. Daarom had hij ook maar de naam aangenomen, die men hem gaf: *Pak Jon*. Wat niet veel meer betekende dan: *Mijnheer Jan*.

De koning beschouwde hem al gauw als een van zijn raadsheeren en zorgde voor zijn onderhoud. Logisch dat het leven in Korea hem goed was gaan bevallen. Hij liep – want heel precies had hij het niet meer bijgehouden – naar de zestig en zag er ook uit als een zeer wijze oude man met zijn indrukwekkende tot het middel reikende baard. Om ooit terug te gaan naar De Rijk was geen optie meer voor hem.

Hij maakte ons duidelijk, dat de koning elk contact met vreemde volkeren wilde vermijden, bang om door hen veroverd te worden. Hij voorspelde dan ook, dat wij het land niet zouden mogen verlaten en dat we ons beter maar in ons lot konden schikken. Maar dat betekende niet, dat hij geen goed woordje deed bij de gouverneur, die daarna alles zorgvuldig opschreef en deze brief naar het hof liet sturen. Misschien dat de koning ons toch wel naar Japan wilde laten vertrekken.

In de tijd dat er gewacht moest worden op antwoord zorgde Jan Jansz dat het ons aan niets ontbrak. Een tegenvaller was evenwel dat begin december de gouverneur vervangen werd door een ander.

Wat dat betekende werd ons bij een afscheidsmaal, dat de oude gouverneur ons aanbood, duidelijk. Hij schonk ons allemaal stevige winterkleden en een grote mandfles met traan om de koude Koreaanse winter te trotseren en we kregen ook alle eerder in beslag genomen eigendommen weer terug.

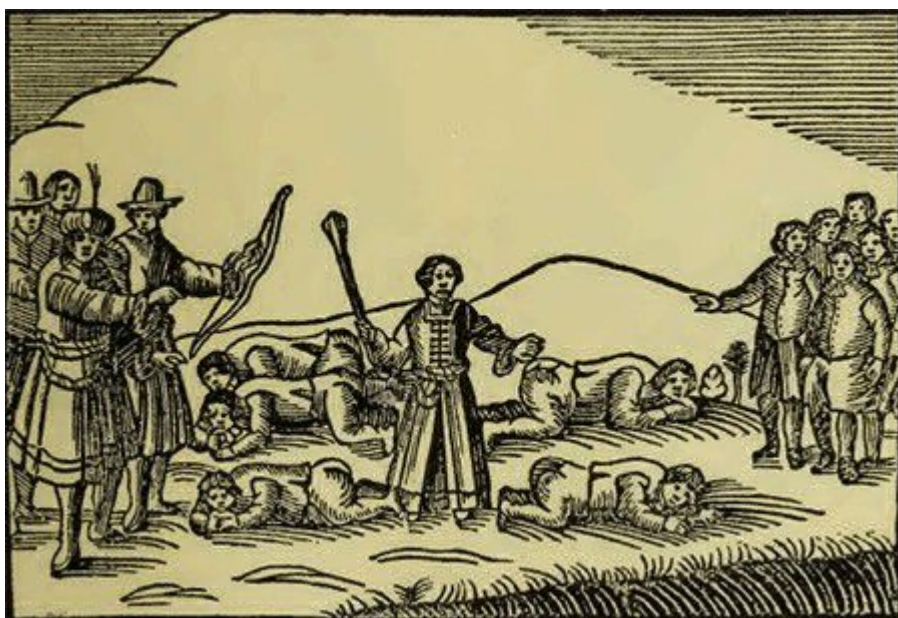
Hij liet ons evenwel via tolk Weltevree weten, dat het hem zeer speet, maar dat de koning geen toestemming had gegeven om ons verder naar Japan te laten reizen. We zouden verder als Koreaans burger beschouwd worden.

De nieuwe gouverneur zag daarom geen enkele reden om ons verder te onderhouden, want ook zijn eigen medeburgers moesten zelf maar in hun onderhoud voorzien. Voor ons kon

en wilde hij geen uitzondering maken.

We zouden geen leven tegemoetgaan als Weltevree, dat was ons nu wel duidelijk. Daarmee was ook elke reden weggevallen om ons maar te schikken in ons lot. Elke dag hielden we ons vanaf dat ogenblik bezig met de vraag, hoe we toch zouden kunnen ontsnappen.

Nauwlettend hielden we de kust in de gaten om te zien of er niet een schip met een hollandse vlag voor anker zou gaan. Eind april gebeurde dat en een van de matrozen probeerde over de muur te klimmen, die ons verblijf omringde. Maar verder kwam hij niet, want er begon een hond te blaffen, die de wacht alarmeerde en hij moest zich weer laten terugvallen. Kort en goed, elke latere poging draaide steeds op een mislukking uit en zo werden we toch gedwongen te blijven waar we waren. Want ook de keer, dat het bijna lukte om met een gestolen vissersbootje van de kust los te raken, wisten soldaten dat te verhinderen en kreeg ieder van de ongehoorzamen 25 stokslagen, zodra ze weer aan wal waren gebracht.

Kuelpart, dat bij de bevolking bekend was onder de naam *Scheluo*, was wat dat betreft ook ongunstig gelegen. Voor de kust lagen veel kliffen onder water en was het vanuit zee moeilijk te benaderen. Maar verder was het een zeer vruchtbaar ei-

land met een overvloed aan vee. Hetgeen niet betekende dat de bewoners rijk waren. Doordat een groot deel van de opbrengst aan de koning verviel en het eiland door de meeste Koreanen als een achtergebleven gebied werd beschouwd, was de armoede groot.

In mei kwam de mededeling dat we naar het hof zouden worden gebracht, hetgeen door ons als een verblijdend bericht werd ervaren. Dan waren we in ieder geval verlost van de benauwende manier waarop we op het eiland moesten leven! We werden over vier jonken verdeeld, maar voor alle zekerheid wel vastgebonden, zodat elke poging tot ontsnapping mislukt zou zijn. De bewakers aan boord werden overigens al zeeziek zodra we een eind buitengaats waren. In onze ogen was daar geen enkele reden voor, want de wind was ongunstig, of liever gezegd: er was geen wind, en na twee dagen voor de kust gedobberd te hebben werden we weer teruggebracht naar onze gevangenis.

Vier dagen later was er wel wind en werden we weer aan boord van de jonken gebracht. Toen we het vasteland van Korea bereikt hadden werden we aan land gebracht en kon de reis verder voortgezet worden, waarbij wij weer op paarden gezet waren, die net als de vorige keer aan weerszijden bewaakt werden door soldaten.

Het eerste doel was de stad *Hainam*, waar we in de avond aankwamen. De volgende dag werd de reis voortgezet naar de stad *Iham*.

Helaas bleek dat ongemakkelijke reizen voor onze *Poulus Janse Cool*, die uit Purmerend kwam, de laatste druppel. Hij was zijn verwondingen, opgelopen tijdens de schipbreuk, nooit goed teboven gekomen en overleed. In opdracht van de burgemeester van Iham werd hij daar begraven.

De reis ging vervolgens verder langs *Na-Tjou*, *Sansiang*, *Tjong-op* en vele andere grote en kleinere nederzettingen om tenslotte voorlopig te eindigen in *Tjyen-Tjyou*, waar ooit de koning hof

had gehouden.

Nu was het de residentie van de stadhouder van de provincie *Tjyen-Ra-Tou*. Dit was een belangrijk handelscentrum waar veel drukte heerste. Maar de volgende morgen gingen wij al weer verder. We kwamen langs nog veel meer belangrijke en onbelangrijke plaatsen, passeerden een grote rivier, wel zo groot als onze eigen Dordt, en kwamen in een grote ommuurde stad, die *Seoul* werd genoemd. Dat was de residentie van de koning. We werden daar gehuisvest bij een Chinese vrouw, die eerder uit haar land was gevlucht en daar nu al jaren woonde.

Niet lang daarna werden we voor de troon van de koning geleid. De vroegere Rijper Jan Jansz Weltevree trad ook hier weer op als tolk.

Via hem probeerden we de koning ervan te overtuigen, dat wij nooit enig kwaad in de zin hadden gehad en dat we alleen maar op weg naar Nagasaki door een storm in zijn land terecht waren gekomen. Dat we graag weer naar ons eigen land wilden terugkeren, naar onze eigen vrouwen en families.

Weer bleek ons dat het beleid in Korea vaststond en dat geen vreemdeling ooit meer het land mocht verlaten en dat ieder er tot zijn dood moest blijven.

We moesten daarna wel laten zien hoe er in ons land gedanst

en gezongen werd en wat we daar geleerd hadden. Voor ons een nogal vernederende situatie, dat we behandeld werden als een troep rondtrekkende kermiskomedianten!

Als beloning werd ons toegezegd, dat wij stof kregen om kleren te laten maken volgens de Koreaanse mode en dat wij op verschillende adressen ingekwartierd zouden worden.

De volgende morgen werden we naar een legercommandant gebracht, die, zoals Weltevree ons meedeelde, voor onze veiligheid moest zorgen. Maar, en dat begrepen we maar al te goed uit zijn woorden, ook moest verhinderen dat iemand van ons zou kunnen ontsnappen.

We kregen een houten etensbord, waarin met koreaanse lettertekens onze naam was ingekrast zoals ze die gehoord hadden, en een maandrantsoen van 7 kilo rijst. We werden in het leger ingelijfd!

Weltevree was zo aardig om het maakloon van onze nieuwe kleren voor zijn rekening te nemen, want wij bezaten immers niets anders dan we aanhadden.

De eerste dagen werden we telkens weer naar diverse plaatsen gebracht om daar als een soort buitenissigheid aan rijke families gepresenteerd te worden. Daar moesten we soms de vreemdste fratsen uithalen, alles om de hoge dames en heren te vermaken. Alsof we circusdieren waren! Maar het was ook onmiskenbaar, dat ze ondanks dat geïmponeerd waren door onze blanke huid en blonde haren.

Ook toen we later geen soldaat meer waren en met een zekere mate van vrijheid over straat mochten, moesten we het vaak verdragen, dat Koreanen ons staande hielden en ons van alle kanten bekeken en soms ook betastten.

Zodra er evenwel een of andere hoge heer uit een ander gebied kwam werden we weer als vanouds opgesloten. Maar dan wel in een fort, dat een mijl of zes van Seoul tegen een berg gebouwd was en dat als uitwijkplaats voor de koning moest dienen als het land door vreemdelingen werd aangevallen.

Eenmaal gebeurde er iets ongehoords.

In maart was weer een Tartaarse gezant op bezoek geweest en op de dag dat deze vertrok waren onze tweede stuurman *Hendrik Jansen* van Amsterdam en matroos *Hendrik Bos* uit Haarlem het bos in gegaan om brandhout te zoeken. Net op de plek waar de Tartaar langs zou komen.

Toen deze met zijn gevolg van honderden ruiters er aan kwam kwamen de beide mannen juist uit het bos tevoorschijn en van schrik grepen ze naar het paard van de Tartaar, hielden het staande, waarbij gelijk hun koreaanse kleren afvielen. Daaronder droegen ze nog wat ze aan kleren uit Holland bij zich hadden.

Er brak een algehele paniek uit in de stoet bij het zien van die twee blanke en vreemd geklede figuren. Ook de Tartaarse gezant wilde weten wat voor vreemd volk hij tegen het lijf was gelopen, maar er was geen Jan Jansz Weltevree in de buurt om dat uit te leggen.

De beide mannen werden meegenomen en teruggebracht naar Seoul waar aan de koning werd gevraagd of er niemand was, die met hen kon spreken. Weer moest Weltevree komen opdraven om uit te leggen dat het niet om een geplande aanslag ging, maar dat het een ongelukkige samenloop van omstandigheden was geweest.

Maar ook ik werd desondanks als medeplichtig beschouwd en om genoegdoening te verschaffen aan de Tartaarse gezant kreeg ieder van ons 50 stokslagen op zijn billen. De twee boosdoeners werden evenwel overgedragen aan de Tartaren om, zoals gezegd werd, als instructeur te dienen bij het hanteren van westerse wapenen, die men in handen had gekregen. Maar feitelijk kwam het er op neer, dat ze in de gevangenis werden gegooid en daar ook gestorven zijn. Of het een natuurlijke dood was of dat ze er om zeep zijn gebracht weet ik helaas niet. Toen er weer in de maand juni een bezoek van een Tartaarse afgevaardigde gepland was werd ik met nog enkele anderen bij

de commandant geroepen. Via Weltevree hoorden we dat er bij Kualpart weer een schip gestrand zou zijn en dat enkelen van ons er naar toe moesten om te zien om wat voor schip het ging. De schieman en een matroos moesten daarom mee.

Ik heb ze nooit meer teruggezien.

Elke keer als er nu een Tartaarse afgezant kwam werden wij allen onder huisarrest gesteld. Enkele raadslieden van de koning vonden het evenwel bezwaarlijk, dat dit elke keer moest gebeuren en zij pleitten er voor om ons dan maar van kant te maken.

Maar de koning was ons te goed gezind om dat te willen doen. Was wellicht op de achtergrond toch Jan Jansz Weltevree onze beschermengel? De koning zei, dat men zijn gasten, want zo zag hij ons, niet op deze wijze kon behandelen.

Weltevree raadde ons aan dat, ook al voelden wij daar weinig voor, het in ons voordeel zou werken als we, elke keer als we voor de koning moesten verschijnen, meteen voor hem op de knieën zouden gaan liggen.

Ik heb die raad ondanks mijn aanvankelijke weerzin toch maar ter harte genomen en het heeft misschien wel meegeholpen om mij door de nog komende jaren heen te helpen. Weltevree was iniddels ook voor mij tot een goede raadsman geworden en ik probeerde zoveel mogelijk het contact met hem te bewaren. Hij stond per slot van rekening in een goed blaadje bij de koning...

De jaren vervlogen evenwel zonder dat er enig uitzicht was op ontsnapping en we hadden allemaal wel zoveel Koreaanse woorden geleerd, dat we ons redelijk staande konden houden. Ook als er zich situaties voordeden als hiervoor beschreven. Maar we bleven ons gevangenen voelen en dat maakte dat het idee om eenmaal te kunnen ontsnappen ons niet losliet. We wilden niet als Jan Jansz dan maar in Korea blijven.

De koning overleed en zijn zoon volgde hem op. Maar voor ons veranderde er niets. Ook Weltevree overleed en we waren nu

echt op ons zelf aangewezen.

We hadden inmiddels wel in de gaten gekregen, dat de enige buitenlanders met wie de Koreanen handel dreven Japanners waren. Met hun schepen legden ze aan in Koreaanse havens en onder elkaar vroegen we ons wel eens af of het mogelijk zou zijn om met zo'n schip naar Japan te ontkomen. De gedachte om ooit weer terug te gaan naar ons vaderland had ons nooit verlaten.

De Koreanen zelf waren geen zeevaarders. Er waren langs de kust wel vissers, maar die beschikten over betrekkelijk kleine schepen, laag op het water en niet gebouwd om er lang mee op zee te verblijven. De vissers trokken elke morgen hun scheepjes vanaf het strand de zee in en waren voor dat de nacht inviel allang weer terug, want de vangst moest dezelfde dag van het vangen ook verkocht worden.

De Koreanen waren geen avonturiers. Dat was iets dat ik door de jaren heen opmerkte. Eerder juist het tegenovergestelde. Ze lieten de zaken graag op zijn beloop en ik heb me wel eens afgevraagd of ze wel zelfstandig konden denken. Gehoorzaamheid aan boven hen gestelden was de Koreanen als het ware ingebakken.

Er was een koning, die ook wel eens verjaagd werd door plotseling opduikende buitenlandse veroveraars, die dan weer een nieuwe koning meebrachten. De Koreanen schakelden dan gewoon over op de nieuwe koning en vereerden hem zoals altijd koningen aanbeden hoorden te worden.

Gouverneurs kwamen en gingen omdat ze maar voor een bepaalde periode benoemd waren. De een was vriendelijk en welwillend voor zijn landgenoten, de ander hard en ruw. Maar de Koreanen verdroegen het alles uiterst flegmatiek. Ze leefden hun eigen kleine leventjes binnen een sterk georganiseerde staat, waar alles was voorgeschreven.

Ze hadden, voor zover ik ze heb leren kennen, allemaal één overheersende eigenschap, en die was dat je zo weinig moge-

lijk moest opvallen. Of ze, en wat ze dachten ben ik nooit te weten gekomen.

Voor mij was het een voorbeeld dat ik mij terwille van mijn overlevingskansen zo snel mogelijk heb eigen gemaakt. Niet opvallen, wat vrij aardig lukte omdat ik, ondanks mijn opvallende andere uiterlijk, door de Koreanen uiteindelijk als er bij horend werd geaccepteerd! Maar ik bleef wel zelfstandig denken, het enige terrein waar geen Koreaan kon binnendringen. In gedachten bleef ik steeds bezig met mogelijkheden te bedenken om toch te kunnen ontsnappen.

En ik was niet de enige.

Uit spaarzame gesprekken met mijn lotgenoten maakte ik op, dat daar hetzelfde aan de hand was.

We wisselden onze ideeën uit als we daar de kans toe kregen en hadden daarbij het voordeel dat geen Koreaan, buiten Jan Jansz, toen die nog leefde, onze gesprekken kon verstaan. Wij, daarentegen hadden al wel zoveel koreaans opgestoken, dat we alarmerende signalen direct door hadden en onze maatregelen konden nemen.

Toen we na vele jaren te kennen gaven, dat wij eigenlijk tot een zeevarende natie behoorden en daarom graag mee zouden willen doen aan het vissen op zee, leverde dat aanvankelijk alleen maar een bot *nee* van de gouverneur op. Maar een daarop volgende gouverneur bleek dan weer veel welwillender te zijn. En zo was er wel eens een visser, die een van ons een dag meenam op zijn boot om als knecht te fungeren.

Deze gedroeg zich dan net zo gewillig als andere opvarenden wat argwaan, als die er al mocht zijn, wegnam. Maar het gaf wel de gelegenheid aan bijvoorbeeld onze vroegere eerste stuurman om de kwaliteiten van zo'n vissersschip te bestuderen.

Zo kon het plan groeien om ondanks alles een poging te wagen met zo'n klein schip de overtocht naar Japan te maken. Als we maar eerst op volle zee zouden zijn, waren we vrij. Want de Koreanen hadden geen vloot, die ons zou kunnen achtervol-

gen.

Het belangrijkste was om geen argwaan te wekken, maar toch geleidelijk aan voorbereidingen te treffen. We moesten vanzelfsprekend proviand aan boord meenemen om een dagenlange reis te kunnen overleven. En we moesten vooral voldoende water aan boord hebben.

Het hamsteren van voedsel begon zo geleidelijk aan een gewoonte te worden in ons dagelijkse leefpatroon, waarbij we er zorgvuldig op letten, dat geen Koreaan dat zou merken. We deden er verder alles aan om goede maatjes met de vissers te worden en ook te blijven.

Er was maar één probleem. We konden geen wapens meenemen om ons zo nodig te verdedigen! We waren, ook al zaten enkelen van ons gedwongen in het leger, toch altijd gevangenen, die wel vrij mochten rondlopen.

Tot Jan de Breijer te kennen gaf dat hij het schip van een Koreaanse visser, die te oud was geworden en geen zoon had om het werk over te nemen, wel wilde kopen. De visser was een buurman van Jan met wie hij een goede relatie had, en die had er wel oren naar. Vooral omdat hem twee keer de waarde van het schip werd geboden. De koop ging door en met de onderbarbier *Matheus Ibcken* en met *Cornelis Dircksz*, die koksmaat was geweest, vormde Jan een bemanning.

Om geen argwaan te wekken gingen ze nu, net als de andere vissers, elke dag de zee op om te vissen. Maar ook om grondig de zee en de toestand te verkennen. Daarbij had Jan veel aan de kennis, die hij in het verleden bij de VOC had opgedaan.

Daarbij was hij een expert in het voorspellen van het weer.

Weken achter elkaar bleven ze dit doen en de andere vissers namen er allang geen notitie meer van, als ze de buitenlanders de zee op zagen varen. Het wachten was nu op het goede ogenblik.

Jan had gezegd dat het meest gunstige ogenblik zou zijn een periode met nieuwe maan wanneer het dus behoorlijk donker

zou zijn. Verder moest er een stevige afluandige wind staan, liefst uit het zuidwesten, zodat ze snel op open zee zouden kunnen komen en richting Japan zouden kunnen koersen. Wanneer het volgens hem zover was zou hij die dag zijn grote zwarte snor omhoog punten als een teken, dat het die nacht zou gebeuren, zodat wij, die ook wisten van het plan, ons gereed zouden maken om in te schepen. Inmiddels was er al voldoende rijst aan boord gesmokkeld en ieder van ons had de opdracht om tijdens het omzichtige inschepen een grote kruik met water mee te brengen.

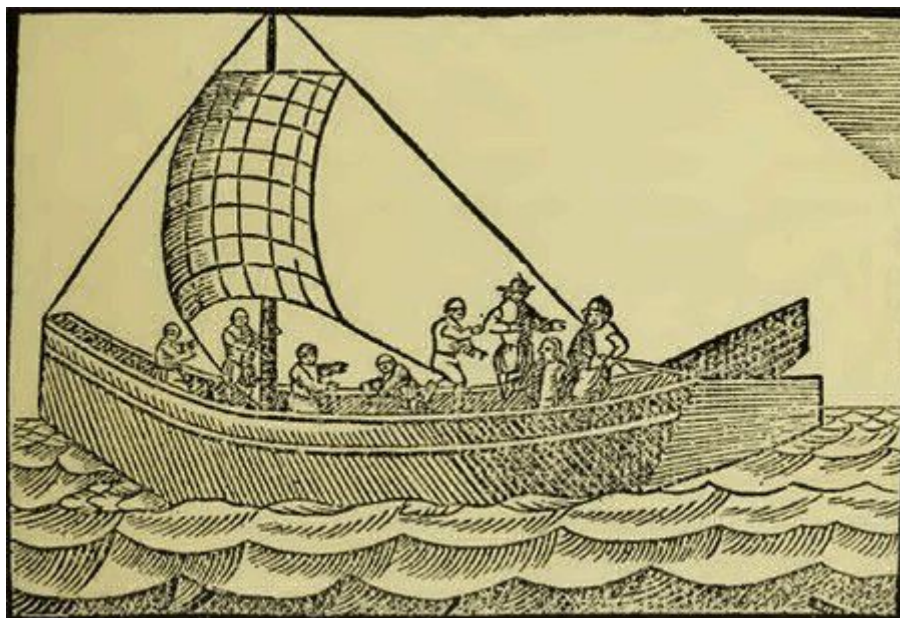
En op een dag was het zover. De snor van Jan stond omhoog en er hoefde amper een woord aan besteed worden. Ieder sloop op zijn eigen manier toen het donker was naar het scheepje en ging aan boord.

Toen iedereen er was werd het scheepje afgeduwd en koerste Jan, die aan het roer stond de zwart ogende zee op.

Het regende en dat was alleen maar in ons voordeel, want er zouden maar weinig Koreanen buiten zijn om misschien toch nog te kunnen zien wat er zich afspeelde.

De wind en de stroming kregen al gauw vat op ons scheepje en sneller dan we dachten waren we al op open zee.

Nu kwam alles aan op de

stuurmanskunst van Jan de Breijer. Het leek of hij ogen had, die de duisternis konden doorboren, want hij stond zelfverzekerd aan het roer en alles leek goed te gaan.

Het eerste uur werd er door ons geen woord gesproken, want

we wisten dat het geluid van stemmen ver over het water kon dragen. Maar alles ging goed.

Het was wel een tegenslag toen de volgende morgen de wind ging liggen en we nog niet helemaal uit het zicht van de kust waren. Jan gaf opdracht het zeil te laten zakken, want dat zou misschien de aandacht kunnen trekken van Koreanen, die op de hoge kust staande juist een zeil eerder zouden kunnen zien, dan een laag op het water liggend schip. Twee van ons pakten de roeispanten, die voor zulke gevallen ook aan boord waren en ze hielden het roeien vol tot de kust uit het zicht verdwenen was.

Natuurlijk wisten we, dat de andere vissers, wanneer ze zich voor de nieuwe vangst gingen voorbereiden, zouden opmerken dat het scheepje van Jan de Breijer al verdwenen was. Maar het zou toch wel een poosje duren voor ze argwaan zouden gaan krijgen. Tenminste daar gingen we van uit.

Gelukkig kwam er in de namiddag weer wat wind en kon het zeil weer gehesen worden.

Op de 6e september kwamen we langs een eiland, waarvan we wisten dat de bewoners Japanners waren. Maar het leek ons verstandiger daar niet aan te leggen, omdat we niet wisten wat de reactie van de eilandbewoners zou zijn. Jan wist door wat Koreanen hem hadden verteld, dat hij dit eiland aan stuurboord moest laten liggen om koers te kunnen zetten naar Nagasaki.

Een paar dagen later kregen we toch te maken met een harde stormwind en we waren bang dat ons scheepje daar niet tegen opgewassen zou zijn en dat er een abrupt einde zou komen aan onze vlucht.

Maar wonder boven wonder hield het vissersbootje het.

Zo nu en dan passeerden ons andere schepen en jonken, maar die namen amper notitie van ons. Waarom zouden ze ook? Het was nu eenmaal een druk bevaren zee.

Uiteindelijk kwam Nagasaki in zicht, waar we vanuit de verte

al de kleuren van de vertrouwde prinsenvlag konden zien. Dat was het ogenblik om onze vlag (Jan had ook aan alles gedacht!) die uit enkele lappen was genaaid in de mast te hijsen. Toen we zo op de haven afstevenden bleef het rustig aan land, omdat iedereen daar aannam dat er geen schip met kwade bedoelingen aankwam. Van verre was trouwens ook al duidelijk dat we geen kanonnen aan boord hadden.

Toch was onze aankomst spannend, want de Japanners zagen direct dat het geen in Holland gebouwde koopvaarder was en ze stonden ons met getrokken wapens op te wachten. We keken elkaar met benauwde ogen aan. Zou het na zoveel moeite toch nog slecht met ons aflopen?

Maar toen een van ons iets in het hollands riep was het of ze begrepen dat wij Hollanders waren en met recht en reden naar de hollandse nederzetting Deshima kwamen.

We werden daarheen geleid en naar de hollandse gouverneur gebracht, die ons aanvankelijk met wantrouwen bejegende, maar naarmate we meer vertelden, werd hij toeschietelijker. Maar ook hij kon zijn gezag slechts uitoefenen volgens de regels, die de Japanners hadden opgelegd en dat betekende, dat hij melding moest maken van onze komst. En ook van de reden van onze komst.

Aangezien de Japanners een goede handelsrelatie met Korea hadden, wilden ze niet dat deze verstoord zou worden door ons als vluchtelingen op te nemen. Daarom was het zaak, dat we zo gauw mogelijk weer uit Nagasaki moesten vertrekken. We kregen de opdracht om ons zo weinig mogelijk te laten zien. De vissersboot, waarmee we gekomen waren moesten we zodra het donker werd afbreken. Alles sporen moesten uitgewist worden, zodat het daarna zou lijken of het scheepje al weer vertrokken was.

Maar we hoorden ook dat er een bark onderweg was, die ons weer terug zou kunnen brengen naar Batavia. Als de schipper tenminste wilde meewerken. Daar keken we natuurlijk erg naar

uit, want zolang moesten we binnen blijven. Het moest er immers op lijken dat wij weer vertrokken waren!

Om verder kort te zijn: ruim vijf weken later voeren we de haven van Tandjong Priok binnen en konden we er over gaan denken weer naar Nederland terug te keren of dat we ons verdere leven in de Indische Archipel wilden slijten.

Voor mij was duidelijk dat ik zo snel mogelijk weer terug wilde naar het vertrouwde Gorkum, waar ik hoopte mijn ouders nog levend aan te treffen.

Helaas was dat niet meer mogelijk, maar het huis was er nog wel en ik kon er in trekken.

Daar leef ik nu en ben met de situatie, naar zich laat denken, *weltevree!*

Dit is mijn verhaal en wie wil weten wat er ons nog meer gebeurde op die onfortuinlijke reis moet het Journaal, dat ik bij thuiskomst in opdracht van Hunne Hoogmogende Heren geschreven heb, maar gaan lezen.

Het ligt in Amsterdam in de kluis van de VOC.

